

Kaucja na widelcu.

Polacy widzą w niej ratunek dla przyrody, ale diabeł tkwi w szczegółach

Tylko niespełna połowa Polaków wierzy, że system kaucyjny to jedyna skuteczna metoda, by plastik, szkło i puszki przestały zalewać lasy, plaże oraz rzeki. Najnowsze badanie EKObareometr, zrealizowane przez SW Research we współpracy z Fundacją Czysta Rzeko, pokazuje wyraźne pęknięcia w tym optymizmie. Podczas gdy mieszkańcy wsi najmocniej upatrują w kaucji ratunku przed dzikimi wysypiskami, blisko co trzeci mieszkaniec kraju wciąż wątpi w sens nowych przepisów. Fundacja podkreśla: bez masowej edukacji ekologicznej sam mechanizm finansowy nie oczyści rzek ani lasów.

Wprowadzenie systemu kaucyjnego w Polsce wzbudza ogromne emocje. Z perspektywy organizacji, które na co dzień usuwają z natury tony porzuconych odpadów opakowaniowych, nowe regulacje to krok milowy. Dane z badania EKObareometr pokazują jednak, że rynkowa rewolucja potrzebuje silnego, edukacyjnego fundamentu, by realnie zmienić nawyki Polaków. Tylko w tym roku w ramach Operacji Czysta Rzeko¹ ponad 42 tysiące wolontariuszy uprzątnęło z terenów zielonych ponad 800 ton odpadów.

Kobiety i mieszkańcy wsi najbardziej zdeterminowani

Wyniki badania jednoznacznie wskazują, że choć kaucja budzi duże nadzieje, społeczeństwo podchodzi do tematu z pewną rezerwą. Łącznie blisko połowa Polaków (**46%**) uważa system kaucyjny za skuteczne narzędzie (w tym **14%** badanych „zdecydowanie zgadza się”, a **32%** „raczej zgadza się” ze stwierdzeniem, że to jedyny sposób na zatrzymanie nawyku pozostawiania odpadów w naturze). Z kolei niemal co trzeci mieszkaniec kraju (**31%**) wątpi w powodzenie nowej procedury.

- **Płeć ma znaczenie:** Ekorewolucji mocniej sprzyjają kobiety. Połowa z nich (50%) uważa system kaucyjny za dobre rozwiązanie, przy czym 16% „zdecydowanie się zgadza”, a 34% „raczej się zgadza” ze stwierdzeniem, że to jedyny ratunek dla przyrody. Wśród mężczyzn poziom ogólnego optymizmu jest niższy i wynosi 41% (w tym 13% odpowiedzi „zdecydowanie się zgadzam”).
- **Wieś kontra metropolie:** Analiza ze względu na miejsce zamieszkania pokazuje, gdzie problem zanieczyszczenia natury jest najbardziej odczuwalny. Na obszarach wiejskich 16% badanych „zdecydowanie zgadza się”, że kaucja to jedyny ratunek dla przyrody, a łączne poparcie wynosi tam 47%. Z kolei w największych miastach (powyżej 200 tys. mieszkańców), gdzie infrastruktura odbioru odpadów jest najbardziej rozwinięta, odsetek zdecydowanych zwolenników spada do 13%, a całkowite poparcie jest najniższe i wynosi 43%.

¹ Operacja Czysta Rzeko – największa w Polsce akcja społecznego sprzątnięcia rzek i innych terenów zielonych, która narodziła się w 2019 r. nad Bugiem, <https://operacjarzeka.pl/>

Pokoleniowe starcie o przyszłość planety

Analiza grup wiekowych w badaniu EKObarometr ujawnia rozstrzał świadomości ekologicznej i pokazuje, że metryka ma kluczowe znaczenie dla oceny systemu kaucyjnego. Choć mogłoby się wydawać, że to Pokolenie Z – uznawane za najbardziej zaangażowane w sprawy klimatu – przyjmie kaucję z największym entuzjazmem, badanie pokazuje coś zupełnie innego. **Jedynie 7% najmłodszych respondentów „zdecydowanie zgadza się” ze skutecznością kaucji jako jedynego ratunku**, a łączny optymizm w tej grupie wynosi zaledwie 35%. Młodzi ludzie, wychowani w świecie cyfrowym, mogą obawiać się barier technologicznych lub logistycznych trudności związanych z codzienną obsługą recyklatów.

Zupełnie inaczej sytuacja wygląda wśród najstarszych respondentów (**pokolenie Baby Boomers**), którzy **okazali się największymi optymistami**. W tej grupie aż 24% osób „zdecydowanie zgadza się” z tym stwierdzeniem, a kolejne 34% „raczej się zgadza” (co daje łącznie blisko 58% poparcia). Starsze pokolenia doskonale pamiętają czasy, gdy zwrot szklanych butelek był naturalnym, codziennym elementem gospodarki domowej. Dla nich system kaucyjny nie jest rewolucyjną nowinką, lecz powrotem do dobrych, sprawdzonych już wcześniej nawyków.

Wymuszona czy świadoma zmiana zachowań?

Wprowadzenie systemu kaucyjnego to głęboka rewolucja w rutynie każdego konsumenta. Badanie wyraźnie dowodzi, że mechanizm finansowy związany z utratą lub zyskiem kilkudziesięciu groszy staje się najsilniejszym bodźcem do zmiany zachowań zakupowych. Choć łącznie aż 31% Polaków wciąż wyraża sceptycyzm (odpowiedzi „raczej” i „zdecydowanie się nie zgadzam”), **kaucja docelowo ma przestawić naszą psychikę z trybu „to jest śmieć” na tryb „to jest surowiec, który ma konkretną wartość”**.

Przeniesienie punktu ciężkości na zwrot w sklepie wymusi na społeczeństwie planowanie przestrzeni w domach oraz logistyki codziennych zakupów. Dane pokazują jednak, że należy zadbać o to, by ta zmiana nie miała charakteru wyłącznie mechanicznego. Jeśli Polacy będą oddawać butelki tylko dla pieniędzy, a nie ze zrozumienia problemu, to odpady nieobjęte kaucją wciąż będą łądować w krzakach.

*– Kaucja to doskonała finansowa motywacja na zanieczyszczenia, ale samo rozwiązanie nie wychowa świadomego konsumenta. Dane z badania jasno pokazują, że stoimy przed ogromnym wyzwaniem edukacyjnym. Jeśli nie wytłumaczymy społeczeństwu, zwłaszcza młodemu pokoleniu, dlaczego zamykanie obiegu surowców jest kluczowe dla przeżycia naszych ekosystemów, kaucja pozostanie jedynie uciążliwym obowiązkiem. Chodzi o to, by Polacy nie porzucali odpadów w naturze z szacunku do niej, a nie tylko dlatego, że powstrzymuje ich przed tym utrata kilkudziesięciu groszy. W Fundacji Czysta Rzeka poprzez „Ekolekcje” uczymy, że plastik w szuwarach rozkłada się wieki, a oddany do sklepu wraca na półkę. System kaucyjny daje nam ramy prawne, ale to edukacja ekologiczna daje ludziom wewnętrzną, trwałą motywację – komentuje **Izabela Sałamacha, edukatorka z Fundacji Czysta Rzeka**.*

Co ciekawe, **7%** badanych deklaruje efekt czystszej okolicy "przy okazji" – pod wpływem systemu kaucyjnego **częściej podnoszą z ziemi wszelkie odpady**, a nie tylko te objęte kaucją.

Bariery systemu kaucyjnego

Wyniki EKObareometru jasno pokazują, że system kaucyjny w obecnym kształcie to nie tylko wyzwanie logistyczne, ale przede wszystkim psychologiczne. Z jednej strony widzimy narodziny nowego, finansowego motywatora – **blisko 11% Polaków zaczęło podnosić z ziemi butelki, bo widzi w nich realny pieniądz**. Z drugiej strony, rygorystyczne zasady systemu rodzą opór. Ponad **24% z nas irytuje konieczność magazynowania brudnych opakowań w domach**, a **awarie automatów zniechęcają kolejne 18%**. Blisko **15%** respondentów narzeka na **zbyt małą dostępność automatów** w swojej okolicy.

Na pytanie, co zrobisz z pustą butelką podczas spływu lub wycieczki, jeśli w pobliżu nie ma automatu, **połowa Polaków (54%) wykazuje się dużą dojrzałością i deklaruje, że zabierze pustą butelkę ze sobą do domu lub najbliższego sklepu, nawet jeśli będzie to dla nich niewygodne**. Ponad jedna czwarta (28%) wyrzuci butelkę do zwykłego kosza na odpady segregowane, w pełni świadomie rezygnując z odzyskania kaucji dla własnej wygody. Co dziesiąty Polak (10%) zastosuje tzw. mechanizm Janusza ekologii – zostawi butelkę w widocznym miejscu lub obok kosza, licząc na to, że ktoś inny zabierze ją dla pieniędzy. Tylko 8% bezrefleksyjnie rzuci ją tam, gdzie leżą inne dzikie śmieci.

Oczyszczenie rzek wymaga czegoś więcej niż przepisów

Z perspektywy Fundacji Czysta Rzeki system kaucyjny dotyka najważniejszego problemu, z jakim wolontariusze mierzą się podczas akcji sprzątania.

*– Opakowania po napojach, takie jak plastikowe butelki czy puszki, stanowią najliczniejszą grupę odpadów zalegających w rzecznych szuwarach, zakolach i na dzikich plażach. Wprowadzenie kaucji ma szansę zadziałać jak ekonomiczna tama, która zatrzyma surowce w obiegu gospodarczym, zanim trafią one do środowiska. Jednak, aby tak się stało, **niezbędna jest permanentna edukacja ekologiczna – od najmłodszych lat** – dodaje Izabela Sałamacha.*

Programy takie jak: „Życie nad wodą” czy autorskie „Ekolekcje”² prowadzone przez Fundację Czysta Rzeki udowadniają, że dopiero połączenie systemowych rozwiązań prawnych z budowaniem osobistej empatii do natury przynosi trwałe rezultaty. Kaucja daje narzędzia, ale to człowiek podejmuje decyzję, by chronić planetę.

– Jest jeszcze za wcześnie na jednoznaczną ocenę systemu, który w różnych regionach działa inaczej. warto spojrzeć na fakty: w naszych domowych koszach wciąż lądują opakowania z kaucją, co pokazuje, że nowe przepisy wymagają czasu na akceptację. Z

² Ekolekcje – autorski program Fundacji Czysta Rzeki, zajęcia edukacyjne w plenerze;

<https://czystarzeki.org/2026/05/31/najpiekniejszy-prezent-na-dzien-dziecka-swiat-ktorego-nie-zastapi-zaden-ekran-apelujemy-do-rodzicow/>

FUNDACJA
CZYSTA RZĘKA

KOMUNIKATY PRASOWE

3 czerwca 2026 r.

*drugiej strony, widok dzieciaków chociażby w Nowej Soli poszukujących opakowań kaucyjnych dla zysku dowodzi, że bodziec finansowy działa. Jednak sama kaucja to za mało – bez równoległej, ciągłej edukacji dzieci, ale też budowania świadomości u dorosłych, nie zmienimy trwale naszych nawyków nad wodą. Czeka nas jeszcze długa droga i być może nawet zmiana generacyjna – podsumowuje **Daniel Parol, Prezes Fundacji Czysta Rzeko**.*

W kontekście walki z zanieczyszczeniem wód aż **46% respondentów** zgadza się ze stwierdzeniem, że **kluczowa jest edukacja i zmiana świadomości – same rozwiązania finansowe nie wystarczą**.

Nota metodologiczna:

Badanie EKOBAROMETR – VIII EDYCJA zostało zrealizowane w maju 2026 przez SW RESEARCH Agencję Badań Rynku i Opinii metodą wywiadów online (CAWI) na panelu internetowym SW Panel na reprezentatywnej próbie 1500 Polaków w wieku 16-80 lat.

O badaniu EKObarometr:

EKObarometr to jedyny w swoim rodzaju cykl badań poświęcony analizie aktualnych postaw i nastrojów polskich konsumentów wobec szeroko pojętej ekologii obecnej w różnych sferach codziennego życia. Realizowany jest przez agencję SW Research nieprzerwanie od I kwartału 2020 roku.

Pełna wersja raportu zostanie opublikowana 16 czerwca na oficjalnej stronie projektu: www.ekobarometr.pl.

Fundacja Czysta Rzeko

Organizacja pozarządowa bazująca na 8-letnim doświadczeniu przeprowadzania akcji społecznego sprzątania rzek i terenów zielonych pod nazwą „Operacja Czysta Rzeko”, gromadząca ponad 138-tysięczną społeczność, która uprzątnęła z łona natury ponad 2800 ton odpadów. Fundację tworzą ludzie zaangażowani, działający z pasją i ceniący wyjątkowość i bogactwo otaczającej nas natury. Z szacunku do przyrody organizacja promuje postawę ekologicznej wrażliwości, aby zachować ją dla przyszłych pokoleń. Fundacja Czysta Rzeko zajmuje się edukacją ekologiczną. Wśród celów organizacji znajdują się, m.in. działalność edukacyjna w zakresie ochrony zasobów wodnych, odpowiedzialnego i prośrodowiskowego stylu życia, w tym zarządzania odpadami oraz promocja zrównoważonego rozwoju społeczności lokalnych. W roku szkolnym 2025/2026 Fundacja Czysta Rzeko realizuje program edukacyjny dla olsztyńskich szkół podstawowych **"Życie nad wodą"**.

Fundatorem Fundacji Czysta Rzeko jest 5 Strona Sp. z o.o – wydawca czasopisma „Kraina Bugu”.

Więcej informacji na <https://czystarzeko.org/>.

Operacja Czysta Rzeka

To pierwsza w historii akcja społecznego sprzątnięcia rzek i innych terenów zielonych. Ma na celu zaangażowanie lokalnych społeczności, samorządów, organizacji pozarządowych, a także turystów do posprzątnięcia rzek i terenów wokół, a w ciągu roku do utrzymania tam czystości. To także akcja edukacyjna i społeczna zakładająca w długiej perspektywie wpływanie na zachowania i postawy obywateli wyrażające dbałość o środowisko lokalne, w którym na co dzień żyją, z którego korzystają, i z którego w przyszłości będą korzystać następne pokolenia. Początkowo miała dotyczyć jedynie rzeki Bug, ale szybko okazało się, że są chętni do propagowania idei w całej Polsce. Dzięki temu już ponad 138 tysięcy wolontariuszy zebrało 2838 ton śmieci w całej Polsce.

Co roku akcję wspierają samorządy, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, największe wypożyczalnie sprzętu pływającego oraz lokalni liderzy, media i przedstawiciele życia publicznego tacy jak: Jacek Kleyff, Andrzej Stasiuk, Adam Nowak i Raz Dwa Trzy, Stanisław Soyka, Urszula Dudziak, Kayah, Marek Kamiński, Anna Maruszczyk, o. Tomasz Dostatni, prof. Stanisław Baj, dr Andrzej Kruszewicz, o. Leon Knabit, Justyna Steczkowska czy Beata Sadowska. Operację Czysta Rzeka wspierał także śp. Aleksander Doba.

Pomysłodawcą i organizatorem Operacji Czysta Rzeka jest Wydawnictwo 5 Strona - wydawca magazynu „Kraina Bugu”.

Operacja Czysta Rzeka wspierana jest przez sponsorów i partnerów. Sponsorem Głównym 8. edycji jest sieć sklepów Biedronka, natomiast Sponsorem Strategicznym jest marka Dafi. Sponsorem Oficjalnym jest: Kärcher. Sponsorami Wspierającymi: York PL oraz Pepsico. Oficjalnym Dostawcą Paczek został InPost, natomiast Partnerem Sztabu Głównego – Odo 24 i Arche. Status Oficjalnego Dostawcy Paliwa otrzymała sieć stacji paliw Moya, a status Oficjalnego Odbiorcy Odpadów - firma Remondis. Generali zostało Oficjalnym Ubezpieczycielem Edycji, a firmy: Auto Podlasie Toyota i Model Opakowania - Partnerami Logistycznymi. Partnerem DOOH – Jet Line, Partnerem Komunikacyjnym – Helios. Partnerem Regionu Warmińsko-Mazurskiego została firma Dobra Energia dla Olsztyna.

Szczegółowe informacje:

- strona internetowa www.operacjarzeka.pl
- FB: <https://www.facebook.com/Operacjarzeka>
- IG: <https://www.instagram.com/operacjarzeka/>
- YT: <https://www.youtube.com/channel/UCT6yxWP67dVfgHrjraqtkw>
- LinkedIn: <https://www.linkedin.com/showcase/operacja-czysta-rzeka/>

Kontakt dla mediów:

Izabela Sałamacha
tel. 609 900 492
email: iza@operacjarzeka.pl; i.salamacha@czystarzeka.org